

PROGRAM

HIPERMA- PIRAN JE DIOKLECI- JANOVE PALAČE: GRAD U KNJIGAMA

GENERAL PLAN
of the TOWN and FORTIFICATIONS
of SPALATRO.
Shewing the Situation of the Ancient Palace
of the
EMPEROR DIOCLESIAN.
Also the Great Bay and Harbour of the Lazaretto,
the Mountain Marston, the Fort of
Grippe, The Suburbs & the
Adjacent Grounds.

Studentska radionica
26. - 28. travnja 2016.

Institut za povijest umjetnosti - Centar Cvito Fisković u Splitu

Kružićeva 7

Scale of Feet

Hipermapiranje Dioklecijanove palače: Grad u knjigama

Radionica studenata s Odsjeka za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, studenata arhitekture s Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije i studenata s Odsjeka za sociologiju Filozofskoga fakulteta, oba pri Sveučilištu u Splitu

u organizaciji Instituta za povijest umjetnosti - Centar Cvito Fisković u Splitu = IPU - CCF, Split

Mentorski i organizacijski tim

Prof. dr. sc. Cvijeta Pavlović | Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prof. dr. sc. Anči Leburic | Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Doc. Saša Begović | Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije = FGAG, Split;
3LHD, Zagreb

Damir Gamulin, di. di.

Dr. sc. Katrina O'Loughlin | University of Western Australia /
ARC Centre of Excellence for the History of Emotions 1100-1800

Iva Raič Stojanović | IPU, Zagreb

Nelija Rudolfi | Društvo psihologa Split

Doc. dr. sc. Ana Šverko | IPU - CCF; FGAG, Split

Ivana Tadić | IPU - CCF, Split

Ivana Vlaić | FGAG, Split

26. - 28. travnja 2016. | IPU - CCF, Split | Kružićeva 7

Opis radionice

Istraživanja i načini bilježenja prostora, kao i potraga za onim fizičkim i neopipljivim što prostor zadržava kroz vrijeme kao svoj identifikacijski kod te analiza povijesnih zapisa o prostoru, provode se u sklopu interdisciplinarnoga znanstvenog projekta Instituta za povijest umjetnosti "Dalmacija kao odredište europskog Grand Toura u 18. i 19. stoljeću", pod pokroviteljstvom Hrvatske zaklade za znanost u periodu od 2014. do 2017. kroz interdisciplinarnu radionicu posvećenu Dioklecijanovoj palači kao neupitnom fokusu onodobnih studijskih putovanja na hrvatskoj obali Jadrana. Nakon interdisciplinarnu studentske radionice pod nazivom *(De)mapiranje Dioklecijanove palače. Istraživačke metode u razumijevanju doživljaja i značenja mjesta*, održane u svibnju 2015. godine, na redu je radionica pod naslovom *Hipermapiranje Dioklecijanove palače: grad u knjigama*.

Dok su tijekom prve radionice studenti arhitekture i sociologije analizom crteža ustanovili ključne točke koje su onodobni putopisci odabrali kao definirajuće za Dioklecijanovu palaču i trajno ih zabilježili u svojim umjetničkim djelima, u ovogodišnjoj radionici težište je na tekstualnim opisima istih prostora.

Ima li sve ono što je u periodu od 200 godina predstavljalo ključne točke kvalitativnoga mapiranja Dioklecijanove palače još uvijek jednako snažno značenje? U kojoj mjeri medij bilježenja prostora utječe na našu percepciju mjesta?

U knjizi „Arhitektura grada“ arhitekt Aldo Rossi piše: „Spomenici nadžive preobrazbu svojih funkcija i, više nego što gube značenje, oni ga mogu steći. Urbana mjesta, napućena uspomnama, postaju integralne prisutnosti, organi toga 'tijela', koje je grad.“

Pitamo se stoga: Što je to što pamti čovjek, a što 'pamti' mjesto? Što je kolektivna memorija i kako se prenosi? Kada neko mjesto postaje spomenik? Može li se grad 'napisati'? I napokon, što nam može reći istraživanje percepcije istoga mjesta putem različitih medija i u različitim vremenskim okolnostima?

Interdisciplinarna radionica studenata komparativne književnosti, sociologije i arhitekture pokušat će dati odgovore na ova pitanja.

Metodološki pristup, primijenjene metode, analitički ciljevi

Radionica potiče studente na analizu opisa Dioklecijanove palače iz 18. i 19. stoljeća kako bi intenzivnije istražili njezine spomeničke vrijednosti te stekli znanja koja im omogućuju usporedbe funkcija prostora, kao i njegova djelovanja na pojedinca i zajednicu, istraživanjem emocija, akcija, refleksija i identiteta – nekada i sada. Polazište je u komparaciji opisa Dioklecijanove palače u okvirima **kvalitativne**

analize sadržaja radova dvojice istaknutih britanskih arhitekata i zasigurno najznačajnijih putopisaca–istraživača ovog spomenika: Roberta Adama u 18. i Sir Thomasa Grahama Jacksona u 19. stoljeću. Oba autora donose u svojim opisima **kontekst i opis Dioklecijanove palače**, pri čemu se izdvajaju opisi **Peristila, Dioklecijanovog mauzoleja i Jupiterovog hrama**. Poseban cilj istraživanja usmjeravat će se na studentsku **(re)konstrukciju tijeka njihovoga kretanja** prostorima Palače s fokusiranom analizom intenziteta, sadržaja i orijentacija **značenja** koja su artikulirali u svojim odnosima ili u interakcijama s Palačom. Slijedom tekstualnog opisa, najprije se krećemo po papirnoj mapi Dioklecijanove palače, a zatim, slijedom rekonstruiranih linija kretanja, stvarnim prostorom.

U sljedećoj istraživačkoj fazi koja će se temeljiti na dobivenim rezultatima analiza sadržaja, oslanjajući se na komparativne aspekte analiziranih tekstualnih zapisa, studenti će konstruirati socio-komparativne protokole s **ključnim riječima** čija su semantička značenja izvedena iz analiziranih tekstova.

Studentske grupe planiraju zajedničke izravne kontakte s **izdvojenim pojedinačnim prostorima**, fokusirajući se ovog puta i na **deskriptivne kategorije** prethodno konstruirane kao značenja u čijim okvirima bi bila moguća komunikacija s različitim dimenzijama prošlosti istraživanoga prostora. Naime, u takvim istraživačkim interakcijama spoznavat će se i vjerojatno otkrivati nekakva nova značenja koja će se temeljiti na odrednicama identiteta i drugih fenomena.

Sekundarna analiza istraživačkih rezultata krajem prethodne istraživačke faze usmjerit će studentske interese u pravcima ispitivanja, kompariranja i evaluiranja materijala koje su dobili povezivanjem tekstualnih opisa Dioklecijanove palače iz prošlosti s današnjim stanjem tog spomenika. Tako će se prezentirati, ilustrirati i klasificirati doživljaji prostora Dioklecijanove palače, kako autora iz 18. i 19. stoljeća, tako i onih suvremenih, ali i formirati neke potencijalne buduće relacije prema prostornim odrednicama Palače kao spomenika univerzalne vrijednosti čiji razvoj nije nikada bio temeljen na eliminaciji starih formi koliko na novim značenjima koje su primale.

Metodološko programiranje istraživačkih uloga studenata na ovoj radionici koncentrirat će se na primjenu sljedećih metoda, procedura i tehnika:

_sociološki instrumentarij za provođenje dubinskih intervjua (*in-depth interviews*) s prolaznicima, stanovnicima, turistima itd.,

_interdisciplinarno mapiranje s prikazima prostornih značenja Dioklecijanove palače dobivenih iz čitanja R. Adama i T. G. Jacksona,

_socio-arhitektonsko mapiranje detektiranog sloja dominantnih (emotivnih i sl.) doživljaja Palače u njevoj suvremenosti.

Generalni metodološki pristup na ovoj radionici artikulirat će se u okvirima **kvalitativne metodološke paradigme**. U prezentaciji istraživačkih rezultata koristit će se elementi vizualne poezije (*technopaegnia*), a u završnim fazama istraživanja svi će se dobiveni podaci transformirati u empirijske rezultate i empirijske činjenice u okvirima **mješovite metodologije** (*mix methodology*).

Cilj je formirati višedimenzionalne mape prostora, nastale interdisciplinarnim pristupom, koje na alternativne načine daju odgovore na postavljena pitanja.

(Što je to što pamti čovjek, a što 'pamti' mjesto?

Što je kolektivna memorija i kako se prenosi?

Može li se grad 'napisati'?

Što nam može reći istraživanje percepcije istoga mjesta putem različitih medija u različitim vremenskim okolnostima?)

Posebni (radni) ciljevi radionice orijentiraju se na istraživanja prostora, kako iz zapisa R. Adama i T. G. Jacksona, tako i na ostale komparativne aspekte suvremenoga življenja Palače, njenih stanovnika, prolaznika i drugih brojnih sudionika njenoga života. Dakle, sveopća slika društvenosti Dioklecijanove palače omogućit će relevantnije istraživanje percepcija istoga mjesta kroz slojeve vremena.

Jedan od postignutih istraživačkih doprinosa bit će i konstrukcija analitičkih protokola (s listama kategorija i analitičkih odrednica, npr. značenja, emotivnih orijentacija, identiteta i dr.) koji će kao metodološki instrumenti poslužiti u adekvatnom prepoznavanju i evaluiranju vrijednosti i potencijala te artikuliranju optimalnog budućeg razvoja Dioklecijanove palače.

Rezultati ove radionice poslužit će kao dio ulaznih podataka za sljedeću radionicu (srpanj, 2016.) u kojoj bi se na temelju ovdje detektiranih problema pokušala ponuditi rješenja.

PROGRAM RADIONICE

Utorak, 26. travnja 2016.

09.00 – 11.00 | **IPU - CCF, Kružićeva 7, Split**

Sastanak sudionika radionice, uvodna riječ: Cvijeta Pavlović, Anči Leburić i Ana Šverko
Kratko upoznavanje studenata s rezultatima radionice *(De)mapiranje Dioklecijanove palače*.

Podjela studenata u grupe i opis zadatka.

U uvodnom predavanju mentori bi prikazali crteže R. Adama i T. G. Jacksona posvećene Dioklecijanovoj palači i zaustavili se na tlocrtu Palače, ranije pripremljenom, koji bi bio podijeljen svim sudionicima radionice.

Studenti komparativne književnosti bi potom sudionike radionice upoznali s tekstualnim sadržajem svakog prostora – 'gradom kakav je ostao zabilježen u knjigama'.

Studenti arhitekture i sociologije bi slijedom njihovih uputa, svatko na svoj način, bilježili na mapi ono što studenti komparativne književnosti istaknu u analizi kao bitno te bi povezali određeni opis s mjestom na mapi na koje se taj opis odnosi.

Na temelju bilježenja tekstualnih opisa na mapi zajednički se rekonstruiraju linije kretanja R. Adama i T. G. Jacksona Dioklecijanovom palačom te izdvajaju ključne točke – najsnažniji nositelji značenja - na koje se želi u izravnom dodiru s prostorom obratiti pozornost.

11.30 -12.30 | **Muzej grada Splita, Papalićeva 1**

Uvid u prvo izdanje knjige R. Adama te u zbirku originalnih akvarela T. G. Jacksona s motivima Dalmacije, a posebno Dioklecijanove palače.

12.30 – 14.30 | **Dioklecijanova palača**

Rad na terenu

Kretanje Dioklecijanovom palačom rekonstruiranim tragovima R. Adama i T. G. Jacksona i uspoređivanje značenja istih prostora u 18. i 19. stoljeću s njihovim današnjim značenjem. Detektiraju se promjene značenja, kao i neka nova značenja koja u ranijim opisima nisu postojala.

14.30 - 16.30 | Stanka

16.30 – 18.30 | **Dioklecijanova palača**

Rad na terenu

Kretanje Dioklecijanovom palačom rekonstruiranim tragovima R. Adama i T. G. Jacksona koncentrirano na nekoliko izdvojenih ključnih točaka pri čemu se uspoređuju opisi i značenja istih prostora u 18. i 19. stoljeću s njihovim današnjim značenjem i pojavnošću.

Srijeda, 27. travnja 2016.

9.00 – 14.30 | **Dioklecijanova palača**

Rad na terenu

Na temelju pročitano, viđenog i doživljenog formiraju se i provode kratki intervjui i formiraju alternativne mape Dioklecijanove palače.

14.30 – 16.30 | Stanka

16.30 – 19.00 | **Dioklecijanova palača; IPU - CCF, Split**

Rad na terenu i uvid u prikupljene podatke, organizacija prikupljenog materijala.

Četvrtak, 28. travnja 2016.

9.00 – 12.00 | **IPU - CCF, Split**

Prezentacija rezultata i zaključak radionice.

(Napomena: studenti arhitekture izrađuju skice koje će biti obrađene za objavu u svibnju)

Osnovna literatura

Adam, Robert. *Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalatro in Dalmatia*. London: vlastita naklada, 1764.

Reprint: Adam, Robert. *Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalatro in Dalmatia*. Split: Logos, 1996.

Online: <http://digicoll.library.wisc.edu/cgi-bin/DLDecArts/DLDecArts-idx?id=DLDecArts.AdamRuins>

Jackson, Thomas Graham. *Dalmatia, the Quarnero, and Istria, with Cettinge in Montenegro and the island of Grado*. Oxford: Clarendon Press, 1887.

Online:

Sv. 1.: <https://archive.org/stream/dalmatiaquarner00jackgoog#page/n6/mode/2up>;

Sv. 2.: <https://archive.org/stream/dalmatiaquarnero02jack#page/n5/mode/2up>;

Sv. 3.: <https://archive.org/stream/dalmatiaquarnero03jackuoft#page/n5/mode/2up>

Dodatna literatura

Eitelberger von Edelberg, Rudolf von. *Die mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens in Arbe, Zara, Trau, Spalato und Ragusa. Aufgenommen und Dargestellt vom Architekten W. Zimmermann*. Beč: K.-K. Hof- und Staatsdruckerei, 1861.

Prijevod na hrvatski: Eitelberger von Edelberg, Rudolf von. *Srednjovjekovni umjetnički spomenici Dalmacije*. Zagreb: Leykam International, 2009.

Online: <http://reader.digitale-sammlungen.de/resolve/display/bsb10678506.html>

Lavallée, Joseph. *Voyage pittoresque et historique de l'Istrie et de la Dalmatie, rédigé d'après l'itinéraire de L. F. Cassas*. Paris: Vilain, 1802.

Online: <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/lavallee1802/0006>

Yriarte, Charles. *Les Bords de l'Adriatique et le Monténégro*. Paris: Hachette, 1878.

Prijevod na hrvatski: Yriarte, Charles. *Istra i Dalmacija – putopis*. Zagreb: Antibarbarus, 1999.

Online: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k106870q>

Ilustracija na naslovnici

Adam, Robert. *Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalatro in Dalmatia*.

London: vlastita naklada, 1764.; Plate II. General plan of the town and fortifications of Spalatro, shewing the situation of the ancient palace of the Emperor Dioclesian (...)

Radionica u sklopu uspostavnog projekta HRZZ / IPU 7091
Dalmatia – a Destination of european Grand Tour in the 18th and the 19th century
www.grandtourdalmatia.org